

УДК 663.25. (477)

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ СИРОВИНОЮ

Малюкіна Н.В.

Досліджено основні проблеми забезпеченості виноробних заводів сировиною та запропоновано можливі шляхи їхнього вирішення.

Ключові слова: сировина, виноматеріали, сорт винограду, валовий збір винограду, вино, ступінь використання виробничих потужностей.

Виноробна галузь є однією з найважливіших галузей економічного розвитку Одеського регіону. В області виробляється більше 30% загальних обсягів виробництва виноградних вин України, що більше ніж у Криму, Миколаївській області та інших регіонах. Стабільне функціонування галузі сприяє підвищенню зайнятості населення, зростанню надходжень до місцевих та державного бюджетів, посиленню конкурентоспроможних позицій вітчизняних підприємств. Підвищення ефективності роботи виноробних заводів повинно бути одним з пріоритетних напрямків розвитку економіки як країни в цілому, так і, зокрема, Одеської області.

В Україні дослідженням стану проблем виноробства займалися ряд вітчизняних учених, серед яких: Авідзба А.М., Бузні А.Н., Власов В.В., Гаркуша О.М., Горбачов В.С., Гульчак А.Б., Дудник М.О., Літвінов П.І., Мармоль Л.О., Матчина І.Г., Рибінцев В.А., Саблук П.Т., Червен І.І. та багато інших.

Виноробна галузь є перспективним напрямком економіки Одеського регіону та має значний потенціал розвитку. Проте, на сьогодні стабільній та ефективній роботі виноробних підприємств перешкоджає численна кількість проблем, серед яких загальний кризовий стан економіки країни, низька забезпеченість сировиною переробних заводів, порушення паритетних взаємовідносин виробників сировини та виноробних підприємств, висока конкуренція, незахищеність вітчизняного виробника, відсутність належної підтримки з боку держави, низька якість виробленої продукції тощо. Метою статті є виявлення проблем забезпеченості виноробних заводів сировиною та пошук шляхів їхнього вирішення.

Основою стабільної роботи виноробної галузі є виробництво сировини. У сучасних умовах кризової економіки, на шляху забезпечення необхідних сировинних зон для переробної промисловості постає низка проблем економічного, організаційного, правового, техніко-технологічного характеру. На сьогодні стан сировинних зон виноробної промисловості характеризується постійним скороченням площ виноградників, особливо тих, що знаходяться у плодоносному віці, та їхнім повільним оновленням; високою зношеністю та застарілістю наявних площ виноградників; низьким рівнем врожайності, особливо у порівнянні з іншими країнами, які займаються виноробством; скороченням обсягів виробництва сировини; відсутністю необхідних вкладень у сільськогосподарських виробників матеріальних та трудових ресурсів для стабільного розвитку галузі.

Також необхідно відзначити невідповідність сортового складу, необхідного для ефективнішого функціонування виноградарсько-виноробного підкомплексу. Використання якісних сортів винограду, які характеризуються належними показниками цукристості, кислотності та іншими ознаками, в більшій мірі забезпечують виробництво якісної та конкурентоспроможної готової виноробної продукції. Проте на сьогодні у структурі переробленого на виноматеріали винограду подібні сорти займають дуже малий відсоток. Виноробна галузь потребує таких сортів як «Мерло», «Мускат», «Одеський чорний» «Шардоне», «Сапераві» та різновидів сортів групи «Піно» та ін. Але на сьогоднішній день перераховані сорти у загальній структурі складають усього лише 20% та мають тенденцію до скорочення об'ємів їхнього виробництва (табл. 1.1) [1-2]. Галузь втрачає можливість виготовляти достатню кількість марочних і витриманих колекційних вин.

За даними таблиці видно, що з кожним роком на виноматеріали переробляється все менша кількість вирощеного винограду. Тільки за три роки даний показник скоротився на 25%. Простідується негативна динаміка обсягів переробки сортів «Ркацетелі», «Сухолиманський», «Фетяска». Значно менше у 2008 році у порівнянні з 2006 роком для виноробства було використано таких сортів як «Аліготе», «Північний сапераві», «Ркацетелі», «Совіньон», «Фетяска», «Одеський чорний»

та інших. Позитивною динамікою характеризуються обсяги переробки винограду сортів «Мерло», «Мускат», «Піно», «Рислінг», «Шардоне», «Трамір рожевий», «Цитронний мага рача» тощо. Проте, не зважаючи на зростання показників їхнього використання у виноробстві, у загальній структурі переробки вони складають дуже маленьку частку (меншу ніж 20%) і не в змозі задовольнити гостру потребу у якісній сировині для виробництва виноматеріалів, необхідних для ефективного розвитку галузі.

У таблиці 1.2 представлені дані про фактичні обсяги виробництва виноматеріалів для подальшого випуску готової продукції виноробства [1-2].

Таблиця 1.1.

Переробка винограду по Одеській області

Сорт винограду	Фактично перероблено на виноматеріали							
	у 2006р.		у 2007р.			у 2008р.		
	т	у %	т	у %		т	у %	
		до загального обсягу		до загального обсягу	до 2007р.		до загального обсягу	до 2007р.
Всього	168210,2	100,0	165672,3	100,0	98,5	126377,7	100,0	75,1
Аліготе	29497,2	17,54	31997,9	19,31	108,5	18477,7	14,62	62,6
Бастардо магарадський	2631,7	1,57	2957,9	1,79	112,4	1834,2	1,45	69,7
Каберне Совіньйон	16224,8	9,65	13363,1	8,06	82,4	13674,4	10,82	84,2
Мерло	3419,0	2,03	5350,7	3,23	156,5	4960,1	3,92	145,1
Мускат (білий, рожевий, Оттонель,ін.)	4923,8	2,93	3594,9	2,17	73,0	6212,9	4,92	143,7
Одеський чорний	9549,4	5,68	5847,4	3,53	61,2	8288,4	6,56	86,8
Піно (білий, чорний, сірий)	2219,0	1,32	4033,4	2,43	182,0	3059,3	2,42	137,9
Рислінг	1454,7	0,86	2065,0	1,25	142,0	2161,1	1,71	148,6
Ркацителі	13874,5	8,25	13345,7	8,06	96,2	10842,8	8,58	78,1
Сапераві північний	3769,6	2,24	2003,7	1,21	53,2	2271,8	1,79	60,3
Совіньйон	10227,3	6,08	11397,5	6,87	111,4	8816,5	6,98	86,2
Суходіманський	6313,5	3,75	5841,5	3,53	92,5	4315,3	3,41	68,4
Трамірер рожевий	238,9	0,14	942,1	0,57	394,0	2250,9	1,78	942,2
Фетяска	4175,9	2,48	3957,1	2,39	94,8	2951,0	2,34	70,7
Цитронний Магарача	19,9	0,01	17,5	0,01	87,9	72,6	0,06	364,8
Шардоне	5848,9	3,47	10284,8	6,21	175,8	9425,6	7,46	161,2
Інші	53822,1	32,0	48672,1	29,38	90,4	26763,1	21,18	49,7

*Розраховано за даними Головного управління статистики Одеської області

Таблиця 1.2.

Виробництво виноматеріалів по Одеській області

	Фактично вироблено виноматеріалів, дал	2008р. у % до 2007р.	Структура виробництва, %
Всього	8062302,4	70,4	100
Шампанські та ігристі	1860988,1	70,9	23,1
Коньячні	754803,5	41,9	9,3
Для випуску вин:			
столові	3376375,4	80,2	41,9
кріплені	1569232,1	80,2	19,5
Для закладки на витримку:			
столові	19902,6	114,3	0,3
кріплені	—	0,0	-
Інші	481000,7	57,2	5,9

*Розраховано за даними Головного управління статистики Одеської області

Як свідчать дані таблиці 1.2, виноматеріалів у 2008 році було вироблено значно менше, ніж у 2007 р. Так, сировини для виготовлення шампанських вин було перероблено на 29% менше, для коньяків – на 58%, для столових і кріплених вин – на 20%, для інших видів продукції виноробства – на 43%. Слід також відзначити відсутність виробництва виноматеріалів для виготовлення кріплених вин, які в майбутньому планується закладати на витримку.

Позитивною динамікою характеризується лише показник переробки сировини, необхідної для виготовлення столових вин, що підлягають подальшій витримці. Збільшення виробництва склало 14,3% порівняно з минулим роком. Проте, не дивлячись на зростання показника, питому вагу сировини, підготовленої для виробництва витриманих столових вин, у загальній структурі виготовлених виноматеріалів складає всього лише 0,3%.

Найбільша кількість первинної сировини виноробства призначена для випуску ординарних столових і кріплених вин. Їхні частки у загальній структурі відповідно складають 41,9% і 19,5%. Для переробки на шампанські й ігристі вина виробляється 23,1% усіх виноматеріалів, для коньяків – 9,3%. На рисунку 1 представлена динаміка виробництва виноградного вина в цілому по Одеській області [3].

Рис. 1 Виробництво вина виноградного по Одеській області, тис. дал.

Обсяги виробництва виноградного вина щорічно збільшуються. За 2008 рік було випущено 5932 тис. дал, що на 24% більше, ніж за 2007 рік. З 2001 року спостерігається стабільно зростаюча динаміка обсягів випуску готової продукції. Як видно, у 2008 році був досягнутий і перевищений рівень показника 1990 року. Більш того, за 2008 рік вироблено на 23,8 % більше, ніж 18 років тому.

Галузь, характеризується зростаючою динамікою випуску готової продукції. Проте, слід зазначити, що одна тільки тенденція зростання обсягів виробництва ще не свідчить про позитивний розвиток виноробства.

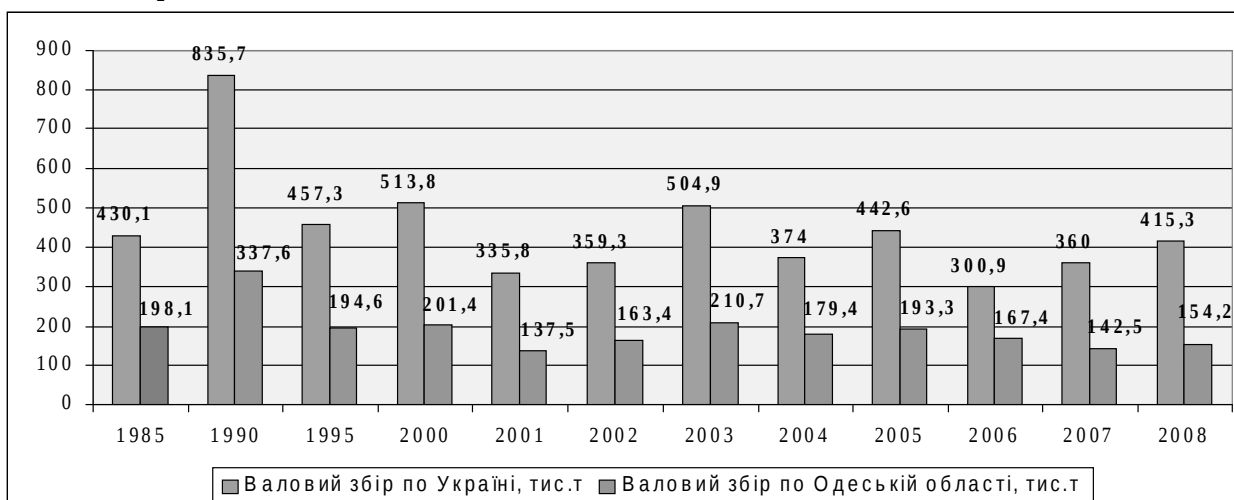

Рис. 2. Динаміка валового збору винограду по Україні та Одеській області [4-5].

Рисунок. 2 показує, що динаміка валового збору винограду, який є основною сировиною для виноробної галузі, характеризується негативною динамікою. Обсяги виробництва сировини знижуються як по Україні в цілому, так і по Одеській області.

Зіставивши дані першого та другого графіків, можна побачити, що у 1990 році валовий збір винограду по Одеському регіону складав 337,6 тис.т, що більше ніж у два рази у порівнянні з 2008 роком, а обсяги виробництва виноградних вин у тому ж 2008 році зменшились лише на 20%. Тобто, з меншої кількості сировини виробляють більше готової продукції. Це свідчить про значне зниження якості продукту, що виробляється. Зростання обсягів виробництва виноградних вин здійснюється не за рахунок використання якісної сировини, а за допомогою води, спиртів, барвників, ароматизаторів тощо.

Подальше дослідження дозволяє більш точно визначити відсоток фальсифікованої продукції, виробленої по Одеській області (табл. 1.3) [1,3,5].

Таблиця 1.3.

Зведені показники виробництва виноматеріалів та їхньої переробки на готову продукцію (2008 р.)

Показник	Сума
Валовий збір винограду, т	154215
Перероблено винограду на виноматеріали, т	126377,7
Обсяг переробленого винограду на виноматеріали, %	82,0
Вироблено виноматеріалів, усього, тис. дал	8062,3
У тому числі для виготовлення:	
- вина виноградного, тис. дал	5720,3
- шампанського та ігристих вин, тис. дал	1861
Вироблено:	
- вино виноградне, тис. дал	5932
- шампанське та ігристі вина, тис. дал	1502
Експорт виноматеріалів, тис.дал	47,65

**Розраховано за даними Головного управління статистики Одеської області*

Як свідчать дані таблиці 1.3, на виноматеріали у 2008 році перероблено 126,3 тис.т винограду, що складає 82%. Відносно валового збору врожаю останні 18% складають столові сорти, які призначені для реалізації кінцевому споживачу у свіжому вигляді, а також для виробництва продуктів дитячого харчування, соків, нектарів та інших безалкогольних напоїв. З переробленого винограду в цілому було отримано 8062,3 тис. дал виноматеріалів. В середньому вихід матеріалів для виробництва виноградного вина з однієї тонни винограду склав 68 дал.

Слід зазначити, що обсяги випущених виноградних вин перевищують обсяги виготовленої для його виробництва сировини. Так, отримана кількість виноматеріалів складає 5720,3 тис. дал, а готової продукції – 5932 тис. дал. З урахуванням експорту виноматеріалів перевищення першого показника над останнім, складає 4,4%, що свідчить про наявність незначної кількості фальсифікованої продукції. Шампанських та ігристих вин випущене 1502 тис. дал, що складає 81% від підготовлених для їх виробництва виноматеріалів.

За даними статистики в Одеській області зареєстровано близько 40 підприємств, які займаються виноробством. Проте, фактично виноробну продукцію випускають менше половини від вказаної кількості. Інші приділяють увагу розвитку іншим видам економічної діяльності або простоюють. Особливо важко у даних умовах функціонувати підприємствам первинної переробки винограду на виноматеріали, оскільки вони найбільш гостро відчують потребу у сировині та не мають достатніх фінансових ресурсів на проведення диверсифікації виробництва. Проблеми забез-

печення сировиною актуальні не тільки для дрібних та середніх підприємств, але й для великих промислових переробних заводів, що підтверджують показники низької завантаженості виробничого обладнання виноробних організацій.

Проведене автором дослідження економічних показників діяльності 8-ми виноробних заводів Одеської області показало, що підприємства мають значний запас незадіяних виробничих потужностей. Показник завантаженості ліній первинної переробки винограду на виноматеріали в середньому склав 42,5%, а по лініях розливу готової продукції – 53%.

Так, наприклад на ЗАТ «Одесавинпром» існує можливість переробляти 13000 т. винограду, але через дефіцит сировини устаткування по первинній переробці задіяне лише на 68,2%. Виробнича потужність по лініях розливу складає 2175 тис. дал. Готової виноробної продукції фактично виробляється в 2 рази менше наявної можливості. В результаті ступінь використання ліній вторинної переробки складає лише 48,1%. На ТОВ «Шабо» при виготовленні виноматеріалів задіяні 55,8% виробничих потужностей, при випуску готової продукції – 68,6%. Ізмаїльський виноробний завод у цехах первинної переробки завантажує устаткування лише 42%, в цехах виробництва готової продукції – 41,2%.

Причинами низької завантаженості виробничих потужностей виноробних підприємств є проблеми сировинної зони, відсутність паритетних стосунків з виробниками сировини, потреба у фінансових й інвестиційних ресурсах, недостатня підтримка з боку держави тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна відзначити найбільш гострі проблеми забезпеченості сировиною виноробної промисловості, до яких відносяться:

- невідповідність сортового складу винограду призначеного для виробництва вин, що в значній мірі відображається на якості кінцевої продукції виноробства;
- негативна динаміка обсягів переробки винограду на виноматеріали;
- виноробство зорієнтоване на виробництво ординарних вин: дуже низький відсоток або повна відсутність підготовки виноматеріалів для випуску витриманих вин, які повинні формувати імідж виноробства нашої держави;
- невідповідність обсягів виробництва сировини та кінцевої готової продукції: негативна динаміка валового збору винограду та позитивна динаміка об'ємів випуску готових вин свідчить про зниження якості продукції, що виробляється, та наявність фальсифікованого товару;
- низький відсоток завантаженості виробничих потужностей виноробних заводів.

Негативна ситуація, що склалася у виноробстві, пов'язана з загальним кризовим станом економіки, диспропорційним розвитком різних галузей та диспаритетом взаємовідносин виробників сировини та промислових переробних підприємств. Необхідно працювати у напрямку налагодження взаємин між сільськогосподарськими товаровиробниками та виноробними заводами, поновлюючи або створюючи нові інтеграційні зв'язки між ними. Це забезпечить перелив капіталів із галузі в галузь та створить можливості підвищувати ефективність виноградарсько-виноробного підкомплексу в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистичний бюлетень «Переробка винограду на виноматеріали на 1 грудня 2008 року» / за ред. Т.О. Продан. - Одеса, 2009. – 21 с.
2. Статистичний бюлетень «Переробка винограду на виноматеріали на 1 грудня 2007 року» / за ред. Т.О. Продан. - Одеса, 2008. – 21 с.
3. Статистичний збірник «Харчова промисловість Одещини» за 2008 р. / за ред. Н.І. Махрової - Одеса, 2008. – 39 с.
4. Статистичний збірник «Сільське господарство Одеської області» / за ред. Т.О. Продан. - Одеса, 2008. – 271 с.
5. Статистичний щорічник України за 2007 р. / за ред. О.Г.Осауленка.- К., 2008. – 571 с.